

klimop – school

5

**VSO Klimopschool,
Middelburg**

Per vak het onderwijs verbeteren

Samenvatting

Om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van de doelgroep - zeer moeilijk opvoedbaar lerende kinderen - is het onderwijsaanbod opnieuw vastgesteld. De school voor voortgezet speciaal onderwijs Klimopsschool leidt op voor wonen, werken en vrije tijd en het kunnen integreren van deze drie gebieden in het dagelijks leven. Drie jaar geleden zijn nieuwe leerlijnen ingevoerd en een leerlingvolgsysteem. De leerlijnen zijn in niveaus verdeeld en kunnen gekoppeld worden aan leerroutes, die uiteindelijk leiden naar vaste

uitstroomprofielen. De opbrengsten van de leerlingen worden in beeld gebracht en vormen de basis voor acties als voldoende onderwijstijd, leerkrachtvaardigheden, goede methoden. De VSO Klimopschool kiest ervoor per vak het onderwijs te verbeteren. Als eerste werd het leesonderwijs aangepakt. Inmiddels wordt er veel intensiever dan vroeger aan 'lezen' gewerkt. Er is een voorleesontbijt, een voorleeswedstrijd, schrijvers komen op bezoek en er is een leerlingenbibliotheek opgezet. 'Lezen' is een blijvend speerpunt. ■

Leerlingen van groep vso 4, 24 leerlingen waarvan nu 15 op stage

I

k vind school niet zo leuk, rappen is eigenlijk leuker. Toen ik bij mijn vader woonde las ik heel veel. Ik ben een tijd niet meer op deze school geweest. Nu ga ik een dag per week naar school om te wennen. Bij rappen komt superveel kijken. Twee jaar geleden hebben we Mike uitgenodigd, die heeft het ons geleerd. Je moet dan een regel schrijven en twee woorden zoeken. Het past in elkaar met aa, bb, cc, dd.'

'We hebben zinnnetjes over onszelf gemaakt en opgehangen. Ik heb een zinnetje "moet vertellen wat hij er van vindt". En dan moet ik vertellen of het goed ging. Ik moet samenwerken, maar ik vind werken alleen veel fijner.'

"Op school hebben we allemaal mappen, waar we in lezen. Dit is een wegboek, daar staan vragen in en die moet je beantwoorden. De woordjes in het wegboek komen terug in het gewone boek. P. doet signaallesen, hij moet plaatjes kennen. Ik lees in een groepje met M. en D. We hebben mini-informatie over allerlei onderwerpen: ziekenhuis, skiën en achternamen met een stamboom van die familie. Als je het boek uit hebt, dan moet je de vragen beantwoorden. Soms zeg ik 'de' en 'het' andersom en dan moet ik oefenen op het bord.'

***Rappen is
eigenlijk leuker.***

'Ik werk twee dagen in een café. Afwassen en bedienen. Daarnaast werk ik twee dagen bij "Lentekind" en oefen ik met kinderen met een downsyndroom.'

'Ik werk in een kapsalon en doe mensen de kapmantel aan. Ik wil wel model worden zoals mijn zus, maar die is een maatje dikker.'

Liesbeth Jiskoot, teamleider vso (links)
en Miranda de Been, coördinator leerlingenzorg

“M

ijn eerste
opdracht

op een zml-school was: hou ze rustig en ga zoveel mogelijk puzzelen. Als ze niet puzzelden, werden ze even lastig als op het lom. Tien jaar geleden moest het zml ook leren lezen en rekenen. De Inspectie ging er goed naar kijken. De organisatie was een puzzel. Mensen waren gewend om individueel te kijken, met twaalf leerlingen heb je dan erg weinig tijd. Wij zijn begonnen met groepsplannen, een aanpak die overwaaide van het speciaal basisonderwijs. Het eerste vak was lezen, daarna volgden meerdere vakken. De zmlk-school veranderde bijna in een sbo-school, het sloeg te ver door. Het cognitieve stuk stond alleen maar in de aandacht, terwijl je ze op het voortgezet

speciaal onderwijs moet voorbereiden op wonen, werken en vrije tijd. Dan heb je ook andere dingen nodig.

Dromen

De zml-leerlingen zijn leerlingen met een verstandelijke beperking van heel uiteenlopend niveau. Ze hebben dromen over brandweerman worden, trouwen, kinderen krijgen, rijbewijs halen, een betaalde baan, bij een vriendengroep op straat horen. Dat lukt vaak allemaal niet. Daarom moet je veel aandacht besteden aan sociaal-emotionele ontwikkeling. Soms moet je een droom ook veranderen en dat is een opgave. Vanmiddag geven de leerkrachten van vso 4 en ik de leerlingen voorlichting over de leerroutes. Dan zeggen we tegen de leerlingen bijvoorbeeld dat wij verwachten dat ze bij een zorginstelling gaan werken. Dat is geen betaald werk. Als een leerling dan betaald werk verwacht, dan is dat een klap. Daarom vertellen we zo vroeg mogelijk aan het kind en de ouders wat we verwachten. Dat is neergelegd in het ontwikkelingsperspectief. In vso-groep 2 zijn we heel expliciet ingegaan op de dromen van de leerlingen. Daarna is de »

***Als een
leerling
betaald
werk
verwacht,
is het een
klap als
dat niet
kan.***

leerkracht individueel met die leerlingen gaan praten over wat daar nog voor nodig is, of de droom haalbaar is en of er makkelijkere alternatieven zijn. Zo'n gesprek over het toekomstperspectief doen we nu tweemaal per jaar. We willen dit uitbreiden tot een assessment per leerling met een portfolio.

Lesmethoden

Er zijn voor zml geen aparte lees- of rekenmethoden, wij moeten dus de reguliere basisschoolmethoden gebruiken. Hier zitten kinderen van 14 jaar met een boekje over kabouters. Dat frustreert deze kinderen, ze zijn namelijk bekwaam genoeg om dat kinderachtig te vinden. Deze zml-kinderen willen vooral reële situaties. In de rekenmethodes staan plaatjes en verhaaltjes over hoeveel mensen de bus in en uit gaan. Bij deze kinderen moet je het gewoon doen.

Kinderen van 14 jaar vinden een boekje over kabouters kinderachtig.

Indeling

Bij het lezen gingen leerlingen te lang individueel door, de meesten waren al vastgelopen. We konden dat niet in beeld krijgen, omdat we geen afspraken over toetsen hadden. We hebben voor de hele school (so en vso) een toetsprotocol opgesteld. Met de basisschoolmethoden bleken onze kinderen niet verder te komen. Uit de toetsen bleek na een jaar bijna geen vooruitgang.

Er was te weinig tijd om instructie te geven, omdat een leerkracht twaalf niveaus bediende. We willen maximaal drie groepsplannen per vak per klas. Daar was veel weerstand tegen. Leerkrachten vonden dat het lesgeven niet meer precies was afgestemd op die ene individuele leerling. Bij lezen is deze indeling al het verst gevorderd.

Controle

Twee jaar geleden startte het project Zeeuws Aanvalsplan Laaggeletterdheid (ZAL), een provinciaal project voor alle organisaties in Zeeland. Als eerste moesten we borgen wat goed ging, bij ons het toetsprotocol. Alle afspraken die ooit zijn gemaakt hebben we op een kwaliteitskaart gezet en ieder jaar geëvalueerd. Het is heel moeilijk om afspraken vast te houden. Als teamleider heb je daar een controlerol in. Die rol hebben we bij het team zelf neergelegd. Maar het team vond het juist prettig dat de teamleider dit bleef doen.

Leesmotivatie

Daarnaast hebben we met het team geanalyseerd waar nog knelpunten zitten. We zagen ook in het leerlingvolgsysteem waar de kinderen achterbleven. Dat was vooral op begrijpend lezen. Twintig procent van de kinderen heeft inmiddels AVI 9 als ze van school gaan, bij de overgang naar het vso is dat vijf procent. Daarnaast bleef de leesmotivatie erg achter, omdat de onderwerpen van de boekjes niet aansloten bij de leefwereld van deze kinderen. We hebben samen met de bibliotheek *Interesse verbredend lezen* ingezet. De leerkracht vraagt aan de kinderen waar ze meer over willen weten. De bibliotheek gaat dan een leskist samenstellen met boeken van verschillende niveaus. Zo maak je lezen leuker en iedereen kan het dan op het eigen niveau volgen. Kinderen die alleen nog letters kennen, zitten dan toch twintig minuten in een boek of een luisterboek. Daardoor zien ze het nut ervan in en zien we nu, dat kinderen die nooit zouden leren lezen, dit nu wel zijn gaan doen. Daarnaast hebben we ieder jaar schrijvers op bezoek. Dan leeft het zo enorm bij die kinderen dat ze en masse naar de bibliotheek gaan. Schrijvers waarderen dit ook heel erg.

'De zml-leerlingen hebben dromen.'

'Leerlingen met een diepe hechtingsstoornis kunnen absoluut geen mensen in hun omgeving verdragen.'

'De bibliotheek stelt een leskist samen met boeken van verschillende niveaus.'

Verpakkingen

Voor begrijpend lezen hebben we een werkgroep van leerkrachten ingericht. Het doel was om teksten te krijgen, die de kinderen ook als nuttig ervaren. Zij begrijpen namelijk niet altijd waarom je moet begrijpen wat je leest. Die teksten hebben we zelf aan de hand van de leerlijnen ontwikkeld. Het zijn hele praktische teksten, zoals het lezen van teksten op verpakkingen.

Over de instellingsgrenzen heen

Zmolkers – zeer moeilijk opvoedbare lerende kinderen - en leerlingen met een diepe hechtingsstoornis, kinderen die absoluut geen mensen in hun omgeving kunnen verdragen, zijn voor ons erg moeilijk te begeleiden. Door hun thuissituatie hebben ze veel meegemaakt en zeer weinig vaste ondersteuning gekregen. Deze leerlingen overschatten zichzelf door hun overlevingsmechanisme en komen daardoor in de problemen met hun gedrag. Dit gedrag kunnen wij niet handlen met als resultaat dat ze van school af gaan. Waarheen is de vraag. De zorg kan het ook niet handlen en uiteindelijk worden dit de probleemjongeren in de maatschappij. Samen met de zorg hebben we nu op maat gesneden projecten opgezet, waarbij we ze lesgeven op locatie en vanuit hun interesses. Een leerling hield van paarden. Hij heeft op de manege rekenlessen gekregen en maakte powerpoints over giftige planten voor paarden. Hij heeft nu het eerste certificaat dierenverzorging gehaald. Dit soort trajecten móeten worden uitgebreid. Er is hiervoor geen subsidie en het kost ons veel tijd. Inmiddels gaat dit project meer en meer vorm krijgen. Er is een samenwerking tussen zorg, dienst ambulante begeleiding van REC 3, een REC4 vso-zmok-school en onze school. We kijken naar de kindproblematiek en zoeken oplossingen die over de grenzen van instellingen heen gaan. Het is heel uniek want we kijken nu even niet naar geld en bemensing maar durven gewoon te doen. De plannen worden nu steeds concreter en we zijn samenwerking met leerplicht- en andere instellingen aan het zoeken.

Leerroutes

Drie jaar geleden hebben we de nieuwe leerlijnen ingevoerd. Leerlijnen hebben als voordeel dat ze in niveaus verdeeld zijn die je kunt koppelen aan leerroutes. De opbrengsten van de leerlingen moesten voor iedereen in de school in beeld worden gebracht, zodat deze de basis vormen voor acties als voldoende onderwijstijd, leerkrachtvaardigheden, goede methoden. Die leerroutes leiden uiteindelijk naar vaste uitstroombrofielen. Daardoor ziet zowel de leerling als de ouder waar het heen gaat en wat je nog moet doen om iets te bereiken.

Kleine stapjes

We hebben geworsteld of we als zml-school aan alle officiële kerndoelen moesten gaan werken. Onze kinderen moeten dan alle namen van de bomen in de omgeving kennen. Daar werd binnen zml om gelachen. De leerlijnen zijn nu door een landelijk project onderverdeeld in twaalf kleine stapjes, waardoor het voor ons behapbaar is." ■

***Bert Pasman, algemeen directeur van
Stichting De Korre***

“W Laaggeletterdheid verminderen

ij willen in toenemende mate de kwaliteit van ons onderwijs verhogen, gericht op die onderwerpen die een ondersteuning zijn bij de invulling van het verdere leven van deze kinderen. Dat betekent onder andere lezen. Je moet de resultaten van het lezen een zinvolle plek geven in het leven van deze kinderen. Als je kijkt naar het vso, dan is lezen voorwaardelijk voor het uitvoeren van 'levenstaken'. Een paar jaar geleden zijn we mee gaan doen met het landelijk project taal leesverbetering en met een provinciaal project over laaggeletterdheid. Wij hebben als directie bevorderd dat deze projecten binnen de hele stichting worden uitgevoerd. Op directieniveau praten we over de visie en concretiseren die in een onderwijskundige vertaling. Elke school heeft z'n eigen vertaling. Eén van de directeuren is portefeuillehouder van het onderwerp, zodat de link naar het directiebestuur is gegarandeerd.

Lezen is voorwaardelijk voor het uitvoeren van levenstaken.

Preventie

Ik zit in de provinciale stuurgroep van het Zeeuws Aanvalsplan Laaggeletterdheid ZAL, met

vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven, overheden en het onderwijs, regionale opleidingscentra of ROC's. Er worden initiatieven genomen om het probleem van de laaggeletterdheid zowel in preventieve zin als in curatieve zin te verminderen. Het onderwijs betreft de preventieve kant. Als voorbeeld kan één van de Zeeuwse banken genoemd worden; die heeft subsidie beschikbaar gesteld voor het onderwijs om materialen aan te schaffen die de leesbevordering stimuleren.

Samen werken aan laaggeletterdheid

De stuurgroep heeft nagedacht over wie in contact komen met laaggeletterdheid. Dat zijn bijvoorbeeld balie medewerkers van gemeenten. De kans is erg groot dat zij - tussen al die mensen die passeren - laaggeletterde mensen tegenkomen. Training op kennis en houding is hierop ingezet. Deze functionarissen verwijzen mensen nu door naar extra taalcursussen. Hiermee laten we ook zien dat we onze maatschappelijke taak breder zien dan alleen onderwijs op onze eigen scholen." ■

Lezen als blijvend speerpunt

“O

Peter Lijnse, directeur

pbrengsten van kinderen in beeld brengen is een heel oude wens, in het verleden gebeurde dat niet in het zml-onderwijs. Hulpmiddelen en toetsinstrumenten voor het zml zijn er bijna niet omdat de markt heel klein is. Onze uitstroom was alleen dagverblijf, arbeidstherapie en voor de hele goede leerlingen de sociale werkvoorziening. Dan motiveert het niet om kinderen meer baggage mee te geven. Waar leid je als school voor op?

Wonen, werken, vrije tijd en deze drie gebieden in hun

Het taallesproject moet een blijvend speerpunt zijn.

dagelijkse leven integreren. We hebben op basis hiervan leerlijnen vormgegeven en een leerlingvolgsysteem opgezet. Het internaat voor verstandelijk gehandicapten had de visie dat wonen en werken gewoon in de maatschappij moet plaatsvinden. Daardoor kwam er meer ruimte voor onderwijsverbetering.

Verschuiving doelgroep

Er heeft ook een verzwaring van doelgroep plaatsgevonden met steeds meer zogenoemde zmolkers (zeer moeilijk opvoedbaar lerende kinderen). Vooral deze leerlingen knallen uit de klas en komen thuis te zitten, terwijl juist zij de potentie hebben voor arbeid! Daarom moesten we heel goed nadenken over aanpassingen van ons onderwijsaanbod. Voor deze leerlingen hebben we een project opgezet bestaande uit een combinatie van dagbesteding, werken op locatie en school.

»

Lezen

We hebben gekozen om per vak het onderwijs te verbeteren. En pas daarna alle andere zaken. Als eerste moeten de opbrengsten van het lezen omhoog. Het bleek dat als wij ons onderwijs beter organiseren, dit direct leidt tot sterke verbeteringen. Na twee jaar zagen we dat dit project een blijvend speerpunt moest worden. Nu wordt er veel intensiever met leesonderwijs gewerkt. We hebben een voorleesontbijt, een voorleeswedstrijd, schrijvers komen op bezoek en we hebben een leerlingenbibliotheek opgezet. Veel boeken staan daar op thema's. Alle boeken van een bepaalde schrijver worden uit de bibliotheek gehaald en elke klas is ermee bezig. We hebben voor de ouders ook een voorlichtingsavond gehouden over het leren lezen met je kind.

Onderwijsaanbod plannen

Leraren krijgen zicht op hun eigen handelen, hun ogen gaan zichtbaar open. Van nature zijn leerkrachten vooral volgend in het stellen van doelen, nu bespreken we de resultaten met elkaar en vragen we: wat heb jij nu nodig om een hoger doel te bereiken? Dat betekent dat de leraren hun onderwijsaanbod mee plannen, de activiteiten zijn gericht op het toekomstperspectief van de leerlingen. We hadden verwacht dat de ouders een veel hoger perspectief hadden, maar dat bleek precies andersom te zijn. Zij stellen vaak dat hun kind wel een niveau lager kan worden ingeschaald.

Samenwerking met sbo

Sinds 2004 hebben we in kaart gebracht waar de overlap zit van ons onderwijs en de speciale school voor basisonderwijs. We hebben geconstateerd dat onze kennis over autisme en over praktijkvakken uniek is. De sbo-school heeft meer de kennis over de exacte vakken. Op basis van deze analyse hebben we besloten om met de sbo-school samen in een schoolgebouw te gaan zitten. Samenwerking blijkt toch lastig, omdat beide scholen hun eigen programma hebben. We lopen wel veel bij elkaar binnen en doen hetzelfde programma met gymnastiek." ■

'We moesten goed nadenken over aanpassingen van ons onderwijsaanbod.'

Stijgende eigenwaarde

Karin van Kuppevelt,
assistent in vso 3 en 4

“We hadden de leerlingen een brief voor de ouders over uitstroomprofielen meegegeven. Toen vroegen de leerlingen of ze daar zelf informatie over mochten hebben. Het is best pittige en moeilijke materie. Martijn heeft het allemaal vertaald, zodat ze het wat makkelijker begrijpen.

Mini-informatie

Het leesonderwijs in vso-3 en -4 is groepsdoorbrekend, ze zitten in groepjes bij elkaar. De leraren hebben instructiegroepen voor nieuwe woorden en klankgroepen, ik begeleid een groepje voor begrijpend lezen. We hebben de mini-informatieboekjes. Dat zijn boekjes over specifieke onderwerpen als de dierenarts, het ziekenhuis, het weer. Op een zeer eenvoudige wijze geeft het veel informatie. Daarnaast is er een werkkaart met vragen over het boekje, maar ook over hun eigen omgeving en ervaring. Voor de moeilijkste lezers hebben we hele korte verhaaltjes.

Zelfredzaamheid

Ik merk van opbrengstgericht werken dat ze er zelfstandig van worden en dat hun eigenwaarde stijgt. We benoemen het tegenwoordig om ze bewust te maken van waar ze mee bezig zijn. In so-3 beginnen ze te snuffelen in de keuken. In vso-2 beginnen ze met de kantine mee te draaien, want de meesters en juffen komen tussen de middag eten. In vso-3 draaien we ons eigen Klimoprestaurant. Dat is zes keer per jaar open, gemiddeld zijn er dan 45 gasten. Een leerling redde het goed in de keuken, maar durfde niet in de bediening. Daar hebben we veel mee gesproken en kleine stapjes mee gezet. Ze gaf op een gegeven moment zelf aan dat ze het wilde proberen. We hebben een groep die interne stage doet. Klusjes in de school, zoals oud papierbakken leegmaken, vuilnisbakken legen, bezoek dat binnenkomt rondleiden.

***We maken de leerlingen
bewust van wat ze doen.***

Leerproces

Ik vind het best moeilijk om ze los te laten als ze 20 zijn. Op de dag van hun verjaardag zouden ze van school moeten, maar dat doen wij op natuurlijke momenten. Een aantal leerlingen zit nog zo in het leerproces, hun sociaal-emotionele ontwikkeling kan nog verder versterken. Leerlingen overschatten zichzelf soms ook en lopen dan tegen hun eigen muur aan. Soms moeten ze eerst struikelen, daarna hebben ze het pas door." ■

'Het Klimoprestaurant is zes keer per jaar open.'

Leeslessen op maat

***Martijn van Belzen, leerkracht
vso-4, eindgroep***

“H

et specifieke aan vso-4 is dat alle leerlingen stage lopen, variërend van een tot vier dagen per week.

Mijn leerlingen zijn vaker niet dan wel op school, daarom moet ik mijn onderwijs anders vormgeven. Ik schrap veel en kijk wat ik die leerling in twee of drie dagen kan bieden. Ik werk voor bijna het hele leesonderwijs samen met vso-3. Volgend jaar gaan we de groepen samenvoegen, zodat we meer instructiegroepjes kunnen maken. Dan kunnen wij ook beter de leerlingen in hun stage begeleiden. Hoe korter de lijntjes, hoe beter.

Maatwerk

D. loopt stage bij het loodswezen. Een van haar taken is het rondbrengen van de post. Dan moet je op een tamelijk hoog niveau kunnen alfabetiseren. Op zo'n moment gebruik ik mijn leeslessen om haar dat heel specifiek te leren. Ik heb enveloppen met de namen van de leraren. Ik zoek opdrachten om haar zelfstandig te laten werken. Het digibord is daarbij een fantastisch hulpmiddel. Wij hoorden van de stagebegeleiders van P. dat hij een hele korte spanningsboog heeft. Dus we zijn hier op zoek gegaan naar wat hij leuk vindt. Dat is papierprikken. Om het voor hem zo aantrekkelijk mogelijk te maken hebben we hem een eigen kar gegeven. Hij is trots op zijn werk en is zelfs zo ver dat hij het plein schoonmaakt en zelf zijn spullen pakt en opruimt.

Inzichtelijk

Sinds vijf jaar stellen we de handelingsplannen bij. We begonnen met het invullen van alle subdoelen per vak. Leerlingen kregen een rapportage mee van veertig pagina's met heel veel gegevens. Ouders zagen door de bomen het bos niet meer, zelf vond ik het ook onwerkbaar. Nu vullen we de handelingsplannen via het

***Ik zou
graag willen
experimenteren
met het langer
op school
houden van
leerlingen.***

groepsplan in, waardoor je beter kan afstemmen. Met de uitstroombrofielen kunnen we aan de leerlingen en ouders heel duidelijk maken wat je per profiel moet kunnen. Zodra je leerlingen inzichtelijk kan maken waarom ze iets moeten kennen, weten ze ook waarom ze iets moeten doen. Het is zo suf om rijtjes sommen te maken, maar als ze beseffen dat ze dat doen om bij de Albert Heijn te gaan werken, dan geeft ze dat een enorme boost aan motivatie. Je maakt leerlingen verantwoordelijker voor hun eigen prestaties.

Eigen leeromgeving

Vorig jaar hadden we een project vanuit de gemeente over zelfstandig reizen met bus en trein. Dan moeten ze op hoog niveau digitaal klokkiijken. Voor praktisch alle leerlingen was dat te moeilijk. Ze wilden allemaal met rekenen extra aandacht voor het klokkiijken. Prachtig bijproduct, omdat ze het zelf zagen. Praktijkles alleen is niet voldoende, inzicht hebben in waarom je iets nog moet doen is essentieel. Dat vergt van de leraar goed luisteren, observeren en dicht bij de leerling blijven. Ik zoek altijd iets uit hun eigen leeromgeving, liefst een moeilijke tekst. Die willen ze zo graag lezen, dat ze daarmee ook begrijpen waarom ze hele moeilijke teksten moeten leren lezen. Daar pikken ze meer van op dan uit het saaie werkboek. Spreekbeurten mogen ze over een eigen onderwerp doen, daardoor spreken ze zomaar vijf minuten achter elkaar.

'P. is trots op zijn werk.'

'Praktijkles alleen is niet voldoende, inzicht hebben in het waarom is essentieel.'

In duigen

Leerlingen voor wie je met z'n allen vijftien jaar keihard hebt geknokt, zie je soms in één jaar afglijden. Vaak komt dat door verschil in toekomstverwachting van de mensen om de leerling heen. Er is bijvoorbeeld een leerling die helemaal geen zin heeft om te gaan werken in een zorginstelling. Die begeleiden we heel goed en op gegeven moment zie je dat de leerling wel goed in zijn vel zit bij die zorginstelling. Als er dan iemand na een half jaar iets minderwaardigs over zegt, valt alles in duigen. Hier kunnen we veel regelen, maar daar in de maatschappij zijn juist onze leerlingen erg kwetsbaar.

Langer op school

Ik zou graag willen experimenteren met leerlingen om ze twee jaar langer op school te houden. Vaak gaat het kwartje bij deze kinderen pas op latere leeftijd vallen. Ze puberen langer, in vso-3 neemt dat wat af en ik zie ze in de laatste drie jaar veel rustiger worden. Als ze die rust krijgen, hebben ze ruimte om meer dingen te bereiken. Gaan ze een keertje goed leren, moeten ze van school! Ik denk aan een dag in de week voor de vinger aan de pols. En ik zou graag de leerplicht willen optrekken naar 20 jaar. Er zijn helaas veel voorbeelden van leerlingen die er op hun achttiende de brui aan geven. R. heeft vorig jaar gezegd: ik ga niet verder. Zijn netwerk was niet goed, dan zit hij dus een heel jaar thuis.

Expertiseverlies

In Zeeland hebben we veel te maken met krimp en worden we fors getroffen door de bezuinigingen. Zoals het er nu naar uitziet, komen veel jonge collega's op straat te staan. Het expertiseverlies van deze school is daarmee heel groot. Dit is een hele specifieke doelgroep."

Maaïke Kel, leerkracht van vso-1, de brugklas

Cognitief ingesteld

“De leerlingen krijgen spelling via een methode die ook in het reguliere onderwijs wordt gebruikt. Ze hebben een eigen map voor lezen, taal en rekenen, afgestemd op hun niveau. Daarnaast krijgen ze in niveaugroepjes instructie. Wij streven naar drie groepjes, maar het worden er vaak vier of vijf. Ik heb veertien leerlingen en een klein lokaal. Ik moet daarom uit de klas voor een instructietafel, erg onhandig. Want herhalen, herhalen en herhalen, dat zorgt voor de groei. Wij hebben twee keer per jaar een leerling-bespreking met alle betrokken mensen. Dit jaar heb ik het probleem van de verlengde instructie besproken. Ik kreeg tips over coöperatief leren, waarbij leerlingen in groepjes elkaar helpen. De kracht is dat de leerlingen dan in een lerarenrol komen, waardoor het zelfvertrouwen een boost krijgt. Er wordt in die groepjes ook veel meer herhaald.

Nieuwe posities

In de brugklas komt relatief veel zij-instroom voor. De meeste leerlingen vinden het erg moeilijk als er twee nieuwe pubers de klas in komen. Die nieuwe leerlingen moeten nog een plekje in de groep veroveren en zichzelf moeten

een nieuwe rol gaan spelen. Hun veilige situatie is verbroken, dat heeft direct consequenties voor hun leervermogen. Per week hebben we een PAD-kind, dat de leerkracht helpt bij de klusjes. Pad staat voor Programma Alternatieve Denkstrategieën. Leerlingen geven het PAD-kind aan het eind van de week allerlei complimentjes.

Je moet het lezen zo lang mogelijk aanbieden.

Zo lang mogelijk lezen

Wij zijn nu veel cognitiever ingesteld. De leerlingen krijgen veel meer taal en lezen met meer kansen en mogelijkheden om dat op een andere manier te leren. Een jongen met downsyndroom begint nu allerlei woorden te herkennen. Hij is 13 en pakt vaak een boek. Hij wil weten wat er staat. Zijn ontwikkeling loopt erg achter, maar uiteindelijk valt het kwartje. Dan realiseer je als leerkracht dat je zo lang mogelijk het lezen moet aanbieden. In de brugklas zit je sowieso volop in de instructie. Op een gegeven moment komt een punt van stagnatie. Dan stoppen we met nieuwe instructie en herhalen de oude leerstof.” ■

TIPS OM MORGEN MEE TE BEGINNEN!

- Leerlijnen invoeren. De tijd nemen om het digitale leerlingvolgsysteem (in ons geval van Datacare) goed door te krijgen en werkend te houden.
- Groepsplan-format zelf ontwerpen of van een andere school vragen. Dit scheelt veel tijd. Datacare kent nog geen werkend groepsplan bij het leerlingvolgsysteem. Hopelijk wordt dit nog ontwikkeld.
- Het is een project wat veel tijd kost. Wij hebben er drie jaar over gedaan. Neem hier de tijd voor en geef collega's ook de tijd.
- Opbrengsten in beeld brengen is heel leuk. Start met een vak waarvan je verwacht dat de leeropbrengsten hoog zijn en breng deze in beeld. Dit geeft een enorme succeservaring!
- Je kan niet alles tegelijk. Maak een projectplan voor drie jaar en verdeel dit project over de jaren. Bij ons was jaar 1 invoeren van leerlijnen, jaar 2 het werken met groepsplannen en jaar 3 het stellen van uitstroomprofielen en leerroutes.
- Geef voorlichting aan ouders en leerlingen over de uitstroomprofielen.
- Voer de leerlijnen niet allemaal tegelijk in maar per groep.
- Kijk wat er in het land al ontwikkeld is en gebruik dit om een eigen format te maken.
- Stel een stuurgroep samen waar je samen de lijnen mee uitzet en de studiedagen mee voorbereidt.
- Gebruik studiedagen voor dit invoeringstraject.
- Neem niet teveel andere onderwerpen naast dit invoeringstraject.
- Bekijk met elkaar wat je kwaliteit vindt, ook van instructie geven. Gebruik hierbij eventueel passend lesmodelschema's.

Schoolgegevens

VSO Klimopschool, Middelburg

Cluster 3

Denominatie: samenwerkingsschool

Aantal leerlingen: 131

Aantal groepen: 9

Teamgrootte

44 collega's

Organisatie

De VSO Klimopschool maakt deel uit van de Stichting De Korre. Deze stichting bestaat uit vijf cluster 3-scholen in Zeeland met in totaal 500 leerlingen en een dienst ambulante begeleiding voor 220 leerlingen.

Visie

De VSO Klimopschool wil leerlingen met een verstandelijke beperking en/of met een Autisme Spectrum Stoornis onderwijs geven. Dit onderwijs is gericht op de continue ontwikkeling van de leerling als individu in relatie tot zijn omgeving en stimuleert de leerling zo zelfstandig mogelijk te functioneren in de maatschappij.

Project Opbrengstgericht werken

Het doel van het project Opbrengstgericht werken is het verhogen van de leeropbrengsten door het invoeren van leerlijnen, groepsplannen, leerroutes en uitstroomprofielen. Aan drie verschillende uitstroomprofielen worden verwachte leeropbrengsten gekoppeld. De leeropbrengsten worden per jaar van iedere leerling in beeld gebracht en vergeleken met het verwachte uitstroomprofiel.

Contactpersoon

Liesbeth Jiskoot

E-mail: L.Jiskoot@klimopschool.nl en

info@dekorre.nl

www.klimopschool.nl

www.dekorre.nl

[Bijlage]

Uitstroomprofielen en leerroutes op de VSO Klimopschool

Leerlingen dromen van een baan, een gezin, een rijbewijs. Dat is vaak onrealistisch. Bij voorlichting over de leerroutes leggen Liesbeth Jiskoot en de leerkrachten van vso 4 de leerlingen uit wat zij van de toekomst kunnen verwachten.

“Er zijn kinderen die heel goed kunnen lezen. En er zijn kinderen die het heel erg moeilijk vinden. Wij zoeken dan een plekje waar we heel veel hulp kunnen bieden. Op deze manier begeleiden we jullie naar een eindniveau dat bij jullie past. Dat is nu in Nederland geregeld in drie zogeheten uitstroomprofielen.

De drie uitstroomprofielen heten bij ons Arbeid, Praktisch en Activiteit. Kennen we iemand die naar Arduin is gegaan? D. had veel begeleiding nodig, ze kon de afwas nog niet alleen doen. Dat is een voorbeeld van Activiteit wat we doen met veel begeleiding. Bij Praktisch moet je minstens een half uur zelf kunnen werken. Er worden eisen gesteld, maar er is begeleiding. Kennen jullie kinderen die daar werken? Wat kon W. allemaal? Heeft ze een rijbewijs gehaald? Kon ze goed lezen of met geld omgaan? Zij is gaan werken in restaurant Willem. Arbeid gaat over het vrije bedrijf, denk aan Albert Heijn of het Arion Hotel. Daar wordt veel van je geëist. Je moet ook tegen kritiek kunnen en je mag niet zomaar als je kwaad bent met de broden gaan gooien. Wat is nu het allermoeilijkste in een echt bedrijf? Het is erg moeilijk omdat soms lang wordt gesproken over wat niet goed gaat. Het is ook bijna verplicht om zelfstandig te reizen. Je bent niet de enige die daar werkt en je zit met veel mensen in de kantine. Als de bel gaat, moet je direct aan het werk. Toen ik jong was, zat ik in een klas met heel veel meisjes die veel kletsten en ik deed mee. Daar kon ik bijna niet mee stoppen. Kletsen is leuk dus dat wil je dan in je werk ook graag vaak doen. Kan je dan naar Arbeid? Nee, dat kan niet. Dat moet je op school al leren. Je wordt aangenomen, maar je kunt ook ontslagen worden.

Wat moet een leerling nu kennen? Dat gaan we allemaal opschrijven. Als je in vso-1 zit, dan moet je iets kunnen lezen en iets kunnen uitrekenen. In vso-2 kan je iets meer. De weg om daar te komen, noemen we een leerroute. Die leerroutes zijn gekoppeld aan de niveaus. Wie zit er in AVI 6? Maar als je bij de Albert Heijn wil gaan werken, dan moet je kunnen lezen, rekenen en zelfstandig een uur kunnen werken. Als het jouw droom is om bij Albert Heijn te werken, dan gaan we met jou kijken hoe dat mogelijk is. We kijken dan wat je allemaal kan. En we vragen aan jou wat jij heel moeilijk vindt. Als je bij meester Kees niet met hout wil werken omdat je nagels kapot gaan, dan kan je dat niet zeggen bij Albert Heijn. Bij echt werk hoort het dat je dingen tegen je zin moet doen.

Ik heb hier een voorbeeld van de leerlijn rekenen. Als je bij Albert Heijn wil werken, dan moet je niveau 11 hebben. Daar staat dat je keersommen op de rekenmachine moet kunnen maken. Bij Praktisch moet je getallen kunnen splitsen. Ook best veel. En bij Activiteit moet je goed kunnen tellen. We hebben voor alle vakken deze leerlijnen. Voor het omgaan met elkaar hebben we een leerlijn met een moeilijk woord: sociaal-emotionele ontwikkeling.

Jullie hebben gezien dat er verschil zit tussen de groepen so-1, so-2 en so-3. In so-1 wordt veel gespeeld, in so-3 is er veel meer tijd voor rekenen en lezen. In het vso gaat dat anders. De tijd voor rekenen en lezen wordt minder, werken en wonen worden juist meer. Met wonen bedoelen we schoonmaken, in de tuin werken, koken. Er was een jongen die niet wilde leren ramen te lappen. Weet je wat die zei? 'Daar neem ik toch een vrouw voor!' Voor vrije tijd hebben we tweemaal per jaar een middag om te leren taarten bakken of schilderen. In vso-4 ga je ook stage lopen."

»

[Bijlage]

Powerpoint presentatie ***Uitstroomprofielen en leerroutes op de VSO Klimopschool***

Dia 1

Dia 4

Wat is een leerroute?

- afspraak waarin de school duidelijk maakt welke leerroute de leerling op de school gaat volgen.
- Aan de leerroute zit een niveau en een uitstroomprofiel

Dia 2

Wat is een uitstroomprofiel?

Een uitstroomprofiel is een werkplek die het best bij jou past.

Er zijn 3 verschillende soorten uitstroomprofielen:

Dia 5

De leerlijn rekenen

www.cedgroep.nl

Dia 3

Uitstroomprofielen

Arbeid

- Grote verhuizing (Lefke) -> bij bedrijf, bijvoorbeeld de Albert Heijn of het Anton Huis
- Grote verantwoordelijkheid zelfstandigheid
- Heeft veel begeleiding

Praktisch

- Anton, Philosophie, Alkenende, etc. in het
- Heeft meer begeleiding

Activiteit

- HC Activiteiten, bijvoorbeeld de Crick in de
- Kan ook Anton zijn maar dan weinig begeleiding
- Heeft begeleiding

Dia 6

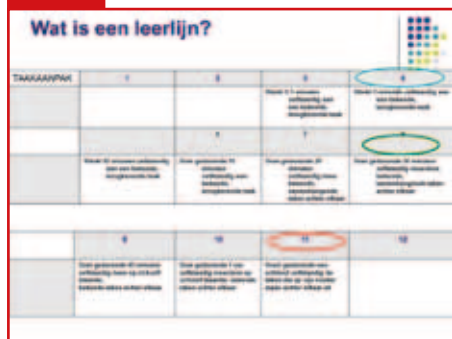
Leerlingen in het SO.....

SO 1/A1	SO 2 / 4.1 4H 42	SO 3/A2
Begeleiding van de leerling	Begeleiding van de leerling	Begeleiding van de leerling
Begeleiding van de leerling	Begeleiding van de leerling	Begeleiding van de leerling
Begeleiding van de leerling	Begeleiding van de leerling	Begeleiding van de leerling
Begeleiding van de leerling	Begeleiding van de leerling	Begeleiding van de leerling

Dia 7

Dia 10

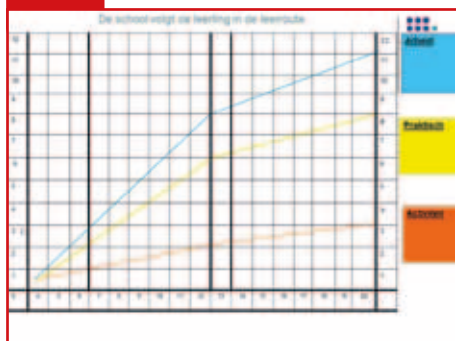
Dia 8

Dia 11

Dia 9

Dia 12

